

Психологічним підґрунтям дослідження детермінант активності людини є положення С.Л. Рубінштейна про роль внутрішніх умов у здійсненні діяльності. Зовнішні чинники завжди діють через внутрішні умови, а спосіб та результат їх впливу на особистість визначається її внутрішнім станом, системою ставлень до життєвої ситуації, у якій здійснюється діяльність. Внутрішні умови можна представити як систему особистісних цінностей, яка спочатку формується у діяльності, а пізніше сама починає регулювати її. Ряд дослідників (О.Г. Асмолов, М.Й. Боришевський, Б.С. Братусь, А.Г. Здравомислов, З.С. Карпенко, Д.О. Леонтьєв, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко) вважає, що саме ціннісно-сміслові утворення особистості є внутрішніми детермінантами її розвитку.

Продуктивною для дослідження ціннісно-мотиваційної сфери є теорія внутрішньої мотивації, яка розробляється американськими дослідниками Е. Дісі та Р. Раяном. Вони вважають, що внутрішня мотивація діяльності визначається можливостями цієї діяльності задовольняти базові психологічні потреби (потребу у самодетермінації, потребу у компетентності та потребу у значущих міжособистісних стосунках).

Водночас вони виділяють декілька типів орієнтацій особистості (самодетерміновану, підконтрольну та індіферентну), які є диспозиційними характеристиками. Таким чином, з одного боку внутрішня мотивація детермінується можливостями діяльності задовольняти базові потреби особистості, а з іншого – типом орієнтації особистості.

Навчання у вузі пов'язане із суттєвою зміною соціальної ситуації – включенням у нову систему міжособистісних стосунків, підвищенням ролі самостійності та активності, і тому роль внутрішньої мотивації тут є ключовою.

Психологічні особливості самоприйняття в юнацькому віці

Коломієць М.В., СДПУ ім.А.С.Макаренка

Уявлення, про те, що зовнішнє тільки тоді буде мати впливовий ефект на особистість, коли воно переломлено крізь призму індивідуальності, сформульоване Л.С.Виготським, вважається

класичним у психології. Жоден із проявів людини як соціального суб'єкта, жодне з її ставлень до оточуючого світу не обходиться без включення у ці процеси ставлення до самої себе. В юнацькому віці особливого значення набуває процес самоприйняття як складової самоставлення, який суттєво впливає на психічне здоров'я, визначає успішність взаємодії з іншими людьми і допомагає у формуванні «Я-образу», «Я-концепції» людини. Тому актуальним є вивчення особливостей самоприйняття саме у особистостей цього віку.

Більшість зарубіжних і вітчизняних психологів, що займаються проблемою відношення до себе (Р. Бернс, Ф. Канфер, Д. Мейхенбаум, К. Роджерс, М. Розенберг, Е. Фромм, І.С. Кон, С.Р. Пантілеев, В.В. Столін та ін.) розглядали самоприйняття у складі самоставлення як стійкого почуття або установки по відношенню до себе.

Е. Фромм пише, що позитивне самоприйняття як складова любові до себе виступає основою конструктивних стосунків із оточуючими та виявляється у всіх, хто здатний любити інших. На думку вченого, без аналізу та узгодження цього феномену неможливий гармонійний розвиток особистості [1, с. 215].

Ф. Канфер та Д. Мейхенбаум вивчають самоприйняття (selfmonitoring) як елемент поведінкової теорії самоконтролю. Внаслідок систематичного спостереження за власною поведінкою і за її наслідками індивід будує образ самого себе. Узагальнені інтроспективні дані про фізіологічні, перцептивні, інтелектуальні процеси покладаються в основу самоприйняття особистості. На основі самоприйняття, на думку цих вчених, будуються самооцінка і самопідкріплення [3].

Виходячи з точки зору представників вітчизняної психології, узгоджене самоприйняття проявляється у позитивному ставленні до себе, безумовному прийнятті власних переваг і недоліків при збереженій критичності. Самоприйняття як складова самоставлення – це основа для саморозвитку, самоактуалізації, самовдосконалення. Так, І.С. Кон визначає самоприйняття як процес прийняття власної унікальної індивідуальності, що характеризується не тільки чеснотами, а й слабкостями та

недоліками. Вчений наголошує, що всі люди відчують потребу у позитивному образі “Я”: негативне ставлення до себе, неприйняття власного “Я” завжди переживається хворобливо [2, с. 97].

Метою експериментальної частини нашого дослідження було з'ясувати особливості самоприйняття у юнаків. У експерименті брало участь 33 досліджуваних у віці від 15 до 18 років, з них 16 чоловіків і 17 жінок.

Результати. При обробці даних, одержаних за допомогою методу семантичного диференціала, з'ясувалося, що самоприйняття пов'язане з наступними характеристиками, які ми умовно розділили на три групи. Перша група стосується ступеня організованості та уміння людини володіти собою, до неї увійшли такі характеристики, як скутий /розкутий, впорядкований /хаотичний. Друга група – наскільки людина вважає себе цікавою іншим людям (наївний /хитрий, цікавий /нудний). Третя пов'язана з ідентифікацією і впевненістю (мужній або жіночний, упевнений в собі /непевнений). Виявилось, що самоприйняття найбільше пов'язане із відчуттям приналежності до статі та впевненістю в собі.

За методикою «Відношення до свого зовнішнього вигляду», розробленою В.А. Лабунською нами були також виявлені відмінності в самоприйнятті своєї зовнішності між чоловіками і жінками. Чоловіки сприймають себе як більш скутих, менш впорядкованих, цікавих і упевнених в собі, ніж жінки. Крім того, показник мужності у чоловіків суттєво нижчий за показник жіночності у жінок.

Список літератури:

1. Фромм Э. Авторитарная личность // Психология личности. – М.: Изд. дом Бахрам, 2002. – 510 с.
2. Кон И.С. В поисках себя: Личность и ее самосознание. – М.: Политиздат, 1984. – 335 с.
3. Kanfer F.H. Selfmanagement methods //(Eds.) Kanfer F.H., Goldstein A.P. Helping People Change. N.Y., 1975.